

ՀԱՄԱՐԱԽԱՔԵՐ ՌՈՒՍԻՅՈՅ

ԱՌԱՋԻՆ

ՏԱՐԻ

ՀԱՄԱՐԱԽԱՔԵՐ ՌՈՒՍԻՅՈՅ լրագիրը հրատարակուում է իւրաքանչիւր ամսի 10 ին և 20 ին. տարեկան գինը ճՌԱՔԱՂԻ հետ 'ի միասին է 5 ռուբ. արծաթ. իսկ կէս տարեկանը 3 ռուբ. արծ. կանխիկ վճարելի:

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 10

Հ. 11

1862 ԱՄԻ

ԶԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ՀԱՄԱՐԱԽԱՔԵՐ ՌՈՒՍԻՅՈՅ լրագրիս ստացումներ աւելի դիւրացուցանելոյ համար՝ վճարեցինք բանալ ստորագրութիւն և նորան համար միայն, որպէս ճշտութեամբ, նշանակելով դին (թէ Ստաւրոպոլ մէջ, և թէ ուղարկելով) արծաթ համար 3 ռուբ. արծ. իսկ կէս տարեկան համար (այն է՝ փոքրագույն օգնութիւն)՝ 1 ռ. 50 կ. արծ.

Բաժանորդութեան ցանկացողը կարող է ուղարկել նշանակեալ գինը հետեւեալ հասցեին.

«Въ Редакцію Армянской газеты Вѣстника Россіи, Г. Заремау Месеріанцъ, въ Москвѣ, въ Армянск. переулкѣ въ домѣ Армянской церкви».

Կանխիկ փողը չվճարողին՝ լրագիրս չուղարկուի:

ՓՐԷՆՍ ԱՂԵՐՏ

Անգղիոյ Թագուհւոյ ամուսինն՝ Քրէնս Ալբերտ, որ վախճանեցաւ նորերումն, ծընունդ էր 1819 թուականին, ուրիմն էր նա 42 տարեկան: Նա Սաքսէն - Կոպուրկեան Լյուստ գքսի երկրորդ որդին էր, և ազգական Պէճիքայի 1 հովիտ Թագաւորին: 1840 թուականին Վիկտորիա Թագուհին ընտրեց նորան իւրեան ամուսին: Անգղիա չիք պատուում էին նորան նորա խելքի, բարութեան և Բրիտանեան ազգը սիրելոյն համար: Միայն վերջին արեւելեան պատերազմի ժամանակ սկսաւ քաղաքական գործքերի խառնուել, բայց ընդդիմութիւն դրանելով Փառլամէնթի մին մասնի մէջ, ձեռք քաշեց այդ գործից: 1837 թուականին նա լսեց Պոնի համալսարանի դասախօսութիւնքը, և ապա Ատենադպիր կարգեցաւ Քէմպրի ճեման համալսարանի: Նա մեծ ուշադրութիւն էր դարձուցանում զիտութեանց՝ արհեստից և վաճառականութեան կատարելաւ գործութեանց վերայ, և մեծ օգնութիւն ցոյց տուաւ 1851 թուականի համաշխարհական տեսարանին: Քրէնս Ալբերտը բաւական բարեգործութիւնք էր անում, և թէ պէտ ստացաւ նա Արաբիա - Աֆրիկա կոչումներ:

բայց չունէր ոչ մի իշխանութիւն, և չէր խառնուում բնաւ տէրութեան գործքերին, այլ էր Հայր բարի՝ արժանի գաղափար լինելու: Նորա մահը տրամեցոյց ոչ միայն նորա ամուսինը և ազգականները, այլ և բոլոր Անգղիայն: Նորա մահուան երկրորդ օրը՝ բոլոր լրագիրները տպուեցան սև շրջագիծներով, 'ի նշան սգոյ:

ՏՕՂԻԱՍ ՌՈՍՆՆՈՂԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

1. լրագրիս միջին յայտնի է Տօղիաս ուսանողի յանցանքը, որ համարձակուած էր ատրճանակ արձակելու Յունաց Թագուհւոյ վերայ. յայտնի է նոյնպէս և նորա մահու դատապարտուելը: Այժմ պատմեմք՝ թէ այդ դատապարտութիւնը ինչպէս կատարուեցաւ:

Առաւօտունից իսկ խուռն բազմութիւն ժողովուում էին այն փողոցներում, որ կից էին այն տանը՝ որի մէջ պիտի նիստ ունենային դատաւորները: Ժամը 10 ին նիստն բացուեցաւ, և նախագահը երկու անգամ հարկադրուեցաւ հրամայել, որ հանդիսականաց դուրս հանեն դահլիճից:

Հանդիսականաց մէջ գտնուում էին ծերակուրացի անդամներ, երեսփոխաններ, բարձրաստիճան անձինք, որոց հետ և Վաղղիայէն զեկապանը Պ. Պուրթէ, և շատ տիկիներ: Ամբաստանեալ Տօղիասը (որ տան և ութ տարեկան երիտասարդ է), նստած էր աթոռի վերայ ուղղակի դէմ յանդիման դատաստանի նախագահին. նա անհոգ էր ցոյց տալիս իւրեան՝ անահ և անարտոււմ: Նա ստէպ ստէպ դառնում էր դէպ 'ի հանդիսականքը, որոց մէջ կային և ոմանք՝ նորա առաջնայ ընկերներից: Նա վայելակալով է մարմնով, չոր և դուրնաթափ: Պատասխանում էր արագութեմ,

սուր, իւրաքանչիւր անգամ ուղղակի, հաստատապէս կամ բացասաբար, երբեք չշեղուելով դէպ 'ի խուսափողական պատասխանատուութիւն: Վանիցս անգամ նա վեր կացաւ, և աներկիւղաբար մօտեցաւ նախագահին՝ ցրել քանի մի հանգամանքը, որք նկարագրուած էին ամբաստանութեան թղթի մէջ: Նմանում էր նա մտախառն տարօրինակ և միանգամայն իւր վիճակից դոհ մարդու:

Վարդապով գաղղիական ռէփօլեցիայի՝ և այլ յեղափոխութիւնների պատմութիւնը, և իմանալով օրագրերից Պէքքէրի (Բրուսիոյ Թագաւորի վերայ ատրճանակ արձակողը) քրէական յանցանքը, կարծեց նա՝ թէ Թագուհին սպանելով՝ երկու նպատակի կհասնի. այն է՝ յայտնի լինել ներկայ ժամանակուում, և մին էջ բռնել պատմութեան մէջ:

Վատաքնութիւնը շատ երկարեցաւ, վասն զի ամբաստանուածի պաշտպանողքը՝ նորան արդարացներու համար բերին շատ վկաներ: Բայց գործողութիւնը հերքել անկարելի եղաւ. դատապարտեալը բռնուեցաւ նոյն իսկ եղեռնագործութեան տեղում. մընում էր միայն՝ մեկնելով մեղմանել յանցանքը այնպէս, որ նա կարողանայ իրաւունք ստանալ ներողամտութեան: Աւայսու պատճառաւ նորա փաստաբանները հաստատում էին, թէ Տօղիաս գործած էր իւր յանցանքը մեղմանողութեան (անգամայն) մէջ գտնուած ժամանակին: Ասում էին նոյնպէս՝ թէ ընկալելով նշան դնել չէ կարելի, ուրիմն և Տօղիասը չունէր նպատակ խիղճ Թագուհւոյն: Փաստաբանները պիտի սկսանէին կարգալ իւրեանց պաշտպանողական ճառերը երկիցեան ժամը 10 ին:

Այն ժամանակ Տօղիասը կանգնեցաւ՝ և սկսաւ խօսել: Թողլ տուին նորան խօսելու՝ կարծելով, թէ նա կամի խոստովանել իւր յանցանքը և զղջալ, բայց սխալուեցան: Տօ-

զիստի առաջին բառերը էին. «Բռնակալութիւնը, արդէն երեսուն տարի է»...: Ամբաստանաւոր հայրը՝ որ այն ժամանակ այն տեղ ներկայ էր գտնուում, վաղեց որդւոյն մօտ և ստիպեց նորան՝ ի նորոյ նստել իւր աթոռի վերայ: Փաստաբանները յայտնեցին՝ թէ ինքեանք կերթան, եթէ նա մին այլ բառ ևս ասէ: Այս սպառնալիքս հանդարտեցուցին նորան:

Փաստաբանները սկսան կարդալ իւրեանց պաշտպանողական ճառերը: Արդէն կէս գիշեր էր, երբ որ այդ ճառերի ընթերցմունքը վերջացան: Ահնէրալ՝ Պրօքուրորը մեկնեց դատավճռի բովանդակութիւնը, և հերքեց փաստաբանների պաշտպանութիւնը: Յետոյ ատենանք առաջարկեց դատաւորներին հետեւեալ հարցմունքները. 1. Զատկանալով արդեօք կատարեց ամբաստանաւոր իւր յանցանքը, թէ ցնորմանց մէջ. 2. Մեղաւոր է նա այն յանցանաց մէջ՝ որ նորա վերայ դրնում են, և որ ինքն խոստովանեցաւ:

Գատաւորները միաձայն յայտնեցին, թէ ամբաստանաւորը գործեց իւր յանցանքը՝ հասկանալով թէ ինչ է անում, և թէ՛ նա մեղաւոր է: Այն ժամանակ նախագահ բացաւ օրինակիւքը և կարդաց 123 երորդ յօդուածը, որի զօրութեամբ Տօղխար մահու է դատապարտուում: Մինչև ցայժմ ամբաստանաւոր կանգնած էր աներկիւղ համարձակութեամբ. բայց այդ լսելուց յետ՝ սկսաւ դողալ. ծնիները թուլացան և անկառուշաթափ աթոռի վերայ:

Այժմ յայտնելուց յետ հանդիսականները ջրուեցան, դահլիճը փակեցին, և Տօղխարին կապեցին շղթաներով և տարին ի բանտ:

ՀԱՄԱՐԱՆՈՒՄ

ԿՈՍՏԱՆԸ

1861. Դեկտեմբեր 23.

Տաճկաստանի մեր պատուէկի թղթակիցը իւր վերջին նամակովը ծանուցանում է մեզ թէ Փարիզի մէջ տպագրուած «Փրէս» աւստրիական լրագրին 55 թուոյն (որ «Նոյեմբերի 22 է»), և Օմբուսի մէջ տպագրուած «Արշալույս» և «Արշալույս» անուն լրագրին 658 և 659 համարներին մէջ, տպուած են մեր լրագրի համար քանի մի բարեխրախոյս խօսքեր, որոց մէջ շնորհաւորում է մեր նոր ձեռնարկութիւնը, և մտղթուում է նորան յաջողութիւն և յարատեւութիւն: «Ուստի մէջ (ասում է «Փրէս») խմբագիրը

«այսպիսի թերթ մը հրատարակելն (այսինքն «Համբաւաբեր Ուստի» լրագիրն) ազգին «յառաջադիմութեանը ցանկացողաց աւելի «ուրախութիւն և քաջակերութիւն կպատճառէ, տեսնելով որ հոն ալ մերադնայր «մեծ ջանք ունին ամեն դժուարութեանց «յաղթելով» ընթերցումը տարածելու իրենց «մէջ. ինչպէս մեր նոյն ուրախութեամբ շնորհաւորեցինք անոր հրատարակումը, և «կմաղթենք ամենայն յաջողութիւն և յարատեւութիւն», և այլն:

Հրապարակաւ ընդունելով այդ բարեմաղթութիւնը՝ Համբաւաբերի խմբագիրը, կիովթայ ինքն ևս հրապարակաւ յայտնել իւր սրտի խորին շնորհակալութիւնը մեծարոյ ազգասէր խմբագրին՝ «Փրէս» լրագրի Պ. Ա. Մարտիանին, և մեծարոյ հայրենասէր խմբագրին «Արշալույս» և «Արշալույս» Պ. Պարտիանին, խոստանալով իւր կողմից այսուհետեւ ևս աշխատել ոչ պակաս զօրութեամբ ի փառս և ի պայծառութիւն մեր ամենսիրելի ազգին, յաղթելով որքան հնար իցէ նմ դժուարութեանց՝ որ իւրաքանչիւր քայլում եղանում են նորա առաջը:

Այսօր կզարձնենք մեր ուշադրութիւնը նաև Համախոյ մէջ պատահած մի անցքի վերայ, որի նկարագրութիւնը տպուած է Հիւսիսամիայլ օրագրի երկրորդ տետրակում 1861 ամի: Թէպէտ և ի վաղուց յայտնի էր մեզ այդ անցքը, բայց քանի մի արգելափակ պատճառներ խափանարկու եղան մեզ հրատարակելու այն՝ իւր ժամանակին: Իսկ այժմ, երբ որ այդ անցքի համառօտ պատմութիւնը տպուած է մեր օրագրաց մինի մէջ, աւելորդ չէ ուրեմն և մեր կողմից յաւելացնել նորա վերայ քանի մի խօսք:

Յայտնի է, որ Համախոյ քաղաքը ի վաղուց անտի կեդրոն՝ կամ լաւ ևս ասել՝ Սերմ նարան է եղած Բողոքական քարոզիչներին: Ուստի անհնարին է, որ նոցա վարդապետութեանց գոնեւ քանի մի սերմերը փախուկ հողի վերայ անկած լինելով՝ մինչև ցայժմ իւրեանց պտուղը տուած չլինին: Մեր միա միա ժողովրդի մին մասը խաբուելով այդպիսի վերոնոյց քարոզութիւններից, անկաւ նոցա ուռւկանք, և մանաւանդ քաջակերութեամբ ևս մեր ազգակցաց մի քանիսի դրոշմունքից, վերջապէս հասաւ այն ստիճանի, որ Հոգեւոր Տեսչութեան վահագոյն հրամանաւ մերժուեցան նոքա ի շայաստանայց եկեղեցւոյ: Բայց յուսով ենք թէ

մեր բարեպաշտ համազգիքը վերջապէս խելքի գալով՝ թողուն որ և իցէ կրօնական խնդիր և երկպառակութիւն, որպէս յառաջուց ևս քանիցս անգամ տաած ենք, և հաստատուն մնան իւրեանց՝ ի Սրբոյն Գրիգորէ Լուսաւորչէ աւանդած՝ քրիստոնէական հաւատի մէջ (որին չկարողացաւ հիմնադրատակ առնել կամ խախտել նաև Յաղկիրաթի թուրք), ամենևին ուշ չզարձնելով ոչ մի այլակրօնի օտարութեամբ քարոզութեան: Որ և իցէ ուղղահաստ քրիստոնէայն մնալով իւր հայրենի եկեղեցւոյ դաւանութեան մէջ, եթէ բարի գործ գործէ և Աստուծոյ պատուիրանքը պահէ, երկնային արքայութեան կարող է ժառանգ լինել:

Արդիւշտայ անցքը այս է. անցեալ Օգոստոս ամսի 26 ին մեռանում է Համախոյ մէջ Հայազգի Աղասի Արախանովի եւրեկայն: Հայոց քահանայն չէ կամենում թաղել երեկայն, որովհետեւ նորա ծնողքը հերքուած են լինում մեր եկեղեցիէն՝ որպէս Լուսերական աղանդաւոր: Արեւսայի աղանդականները զնում են Պ. Ուստումեանց բըժըշկի մօտ, խնդրում են նորա միջնորդութիւնը, կամ լաւ ևս ասել՝ բարեխօսութիւնը՝ Սրբազան Գեորգ Առաջնորդէն թողլուութիւն ստանալու երեկայի թաղման մասին: «Եւ ևս նոցա կամքը կատարելու համար՝ նամակ է գրում Սրբազան Առաջնորդին թողլուութիւն խնդրելով երեկայի թաղման համար: Սրբազան Առաջնորդը զիջանելով նորա խնդրանաց, թոյլ է տալիս Հայոց քահանային թաղել երեկայն միայն այսու պայմանաւ, որ «Հայր մեռելոյն Աղասին պարտի գրաւոր բանիւ խոստանալ չչարուանակել յայսմհետեւ զաղանդաւորութիւնն, որ հակառակի Հայոց եկեղեցւոյն»:

Բայց Աղասի Արախանովը այդ պայմանին յանձնառու չէ լինում, ասելով՝ թէ ինքն երբեք եղած չէ Լուսերական աղանդաւոր: Որոյ վասն և երեկայի թաղումը լինում է սուանց Հայոց քահանայի՝ Հայոց գերեզմանատունէն դուրս՝ քանի մի անձանց ձեռքով: Այս դէպքից կարելի է նշմարել միայն այս՝ թէ Հոգեւոր Տեսչութիւնը Լուսերական ճանաչելով Աղասի Արախանովին՝ հերքում է նորան մեր եկեղեցիէն, և թէ Պ. Ուստումեանցը Աղասի Արախանովից աւելի ճշմարիտ Լուսաւորչական Հայ չգրտանելով՝ Համախոյ թեմի մէջ՝ պաշտպանում է նորան: Ում ուրեմն արժան է հաւատալ. Հոգեւոր տեսչութեանը՝ թէ Պ. Ուստումեանցին:

ՆԵՐՔԻՆ

Գեկտեմբերի 1 ին (ըստ նոր տոմարի) բացուեցաւ ժողովոյի համար վարչաւի - Պարմալերկեան երկաթուղւոյն առաջին բաժինը, այն է՝ Լուիւէն մինչև Բուլմո:

— Յոյս կայ, որ Օտեսայում բացուի Համալսարան:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Փարիզից գրում են. Գեկտեմբերի մօտենալը իւր տօներով՝ կենդանացնում է առաւելագէտ միշտ անհանգիստ փարիզը: Խանութները պատրաստում են ընծաների տեսարաններ փողբերի և մեծերի համար: Թատրոնները պարագած են իւրեանց նոր նոր խաղերով: Օրացոյցները ելանում են մի գլխի միջոց: Օրագրերը քարշում են իւրեանց կողմը նոր գործակիցներ, բաժանորդաց թիւը աւելացնելու համար: Constitutionnel լրագիրը, կարողացաւ որսալ իւր խմբագրատունը Էտմոնտ Ապուին, որ պիտի ստանայ տարին 12,000 ֆրանք՝ ամիսը երկու անգամ: Էտմոնտ պատրաստելու համար՝ Փարիզի հասարակական կեանքի վերայ, և այլն: Կարծեմ թէ չէ՝ կարելի գտնուի թէ Փարիզը չգիտէ վարձատրել իւր մատենագիրներին: Օրինաւոր և ուսումնական գրքի համար ոչ ոք չտար այդքան գումար փողի, բայց զուարճալի և սուր ֆելիէթօնի համար՝ պատրաստ են տալու ինչ որ և կամենան:

— Մեծին Բրիտանիոյ երեք միաւորեալ թագաւորութեանց, այն է՝ Անգլիայի, Շոթլանտիայի և Իռլանտիայի մէջ, անցեալ 1860 թուականին նամակատունների ձեռքով ուղարկուած է 564 միլիոն նամակ, որ 19 միլիոնով աւելի է՝ քան 1859 թուականինը: 1860 թուականին՝ նոյնպէս նամակատունների ձեռքով, ուղարկուած է 71 միլիոն լրագիր և մինչև 11 միլիոն եօթն հարիւր հազար գիրք: Իսկ այդ նամակատունների մէջ ծառայողաց թիւն եղած է 25,192 մարդ, յորոց 11,428 ն էին փոստի աստիճանաւորք, 11,889՝ փոստալիւն կամ նամակ բաժանող, և այլն: Մի միայն Լոնտոնի նամակատան և նորա մասների մէջ պաշտօն ունեին մինչև 3,650 մարդ: Դրան 1860 թուականին, տեղութեան՝ լոյս այդ նամակատուններից ստացած գումար, ծախքը հանելուց յետ, եղած է 1,102,472 լիւրա (այն է՝ 7,349,860 ռ. արծ.): Իսկ բոլոր գումարն՝ ծախուց հետ ի միասին՝ եղած է 3,267,662 լիւրա (այն է՝ 21,784,413 ռուբ. արծ.):

— Լատինի տէրութիւնը ունի դրած հետեւեալ կանոնը օրագիր կամ լրագիր հրատարակել կամեցողաց համար. «Օրագիր հրատարակել կամեցողն պարտական է երաշխաւորութեան համար վճարել թէ՛ օրագիրը հրատարակուած է վեց ամիսի մէջ՝ 8,000 կուլտէն (մին կուլտէնը է 64 կոպ. արծ.), իսկ եթէ այնպիսի քաղաքի մէջ, որոց բնակչաց թիւը 60,000 ից աւելի չեն՝ 6,000 կուլտէն, բայց եթէ այնպիսի քաղաքների մէջ, որոց բնակչաց թիւը 30,000 ից սակաւ է՝ 4,000 կուլտէն, և վերջապէս եթէ միւս այլ քաղաքների մէջ՝ 2,000 կուլտէն»: Ռուսաստանի Հայերը, ինչպէս էք կարծում, շատ շուտ օրագիր կկարողանային հրատարակել:

րակել այդպիսի տէրութեան մէջ. այդպէս չէ՛, Բայց չնայելով այսպիսի դժուարութեանց՝ Բաղմամբէպը և Եւրոպան դեռ շարունակում են: Ռուսաստանի Հայերին աւելորդ էք լինելու օրինակ առնուլ պ. Միսթարեան վարդապետներից:

— Ֆրանքֆորդ քաղաքում, որ Մայն գետի վերայ է, կազմեցաւ մին ընկերութիւն ընդ անուամբս «Բանկ»-ի, որովհետեւ նորա անդամները կամենում են կերակուրի մէջ ի գործ ածել ազուաւի միս: Այդ ընկերութիւնը արդէն մեծ սեղան տրուաւ ֆիլ անուն հիւրանոցի մէջ, և կերակուրները մեծաւ մասամբ պատրաստուած էին ազուաւի միսից: Բոլոր հանդիսականքը կերան այդ կենդանին, և շատ համեղ երևեցաւ նոցա: Աստուած կարողութիւն տայ այդպիսի ակորճակ ունեցողներուն:

— Գաղղիոյ Նիցցա քաղաքում 24-է-հոկտեմբեր անունով օբեկայն խաղալու ժամանակ՝ Միսթարալի անուն դերասանուհին շատ մօտենալով թատրոնական բեմի կանթններին՝ յանկարծ բռնցուում է նորա հանդերձը, և Ռօնքօնի անուն դերասանը, որ նոյն ժամանակ յիշեալ դերասանուհւոյն հետ երգում էր, մօտենում է նորան և շփուցանում է իւր ձեռքերով կրակը, շարունակելով մի և նոյն ժամանակ երգեցողութիւնը: Զարմանալի անվահեթութիւն:

— Լոյսով Ամերիկայում ինչպէս յայտնի է մեծ պատերազմ կայ: Պօսթօնի և Նիւ-Եօրքի խաթուները խօսք տուին թանգազին հանդերձներ չհաղնել մինչև որ պատերազմը վերջանայ: Իսկ միւս քաղաքների խաթուները դարձան «միաստիք» (միաստիք): որպէս էլիօթ դորաւարի կինն՝ ատիւթանդ է եղած իւր մարդուն, և յոյժ յաջողութեամբ կատարում է իւր պաշտօնը:

— Փարիզի քանի մի կոշկակարները կամեցան նուիրել Իտալիոյ դիւցազնին՝ Կարիպալտին, ի նշան իւրեանց մեծարանաց և զարմանաց նորա յաղթութեանց վերայ, մի ջուխտ պօղֆօրտ (երկայն կօշիկ) իւրեանց աշխատանքից: Moniteur de la Cordonnerie (այն է՝ ազգարար կոշկակարութեան արհեստի) օրագիրն խոստանալով տպագրել այդ պօղֆօրտների պատկերը՝ յաւելացնում է և այս, թէ՛ այդ նուիրութեանը մեծ ներգործութիւն ունեցաւ Բալիւրայի ձգնաւորի վերայ:

— Լատինիայում վարկարայցօ անուանեալ ծովածոցի մէջ այրուեցաւ Հոկտեմբերի 1 ին գաղղական շոգենաւն L'Infernel (Դեմոն): Կորուստն հաշուած են մինչև երկու և կէս միլիոն:

— Միլան քաղաքի քանդակագործն՝ Փաուտիանի, քանդակում է այժմ մարմարիոնից Կարիպալտի պատկերը լիւհասակ, որ շինել է տալիս Էրնէստ Յուքարին՝ որ բնակում է Լոնտոնում:

— Փարիզի մէջ վախճանեցաւ 71 տարեկան հասակին Պարոն Է. քստէյնը, երեւելի գաղղիացի մատենագիրն և Վաթիկանական փիլիսոփայն:

— Գեկտեմբերի 16 ին վախճանեցաւ Փորթուգալիոյ թագաւորի եղբայրն՝ ինֆանդ Զովհաննէս, թէ՛ հիւանդութիւնից: Սա ծնած էր 1842 թուականին, ուրեմն էր 19 տարեկան: Իսկ Ինֆանդ

տօն-Աուկուստօ, որ նոյնպէս հիւանդ էր, առողջանալու վերայ է:

— Վախճանեցաւ Սիամի թագուհին՝ որ կոչուում էր Ռամմէրի-Ռամ-Ռա-Պիզենի, և որի արժանաւորութիւնն այն էր միայն, որ ծնած էր շատ զաւակ:

— Պ. Լիւիճի փալմիրի գրում է Նէպոլիս քաղաքից՝ Գեկտեմբերի 13 էն (ըստ նոր տոմարի)՝ թէ վեսուրի բորբոքումը դադարեցաւ:

— Գեկտեմբերի 11 ին կատարուեցաւ Փրէնս Ալպերտի՝ Անգղիոյ թագուհւոյ ամուսնոյն՝ թաղումը:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

Տիւլիւնէօ անուն մին մարդ, որ երիտասարդութեան ժամանակում զոհուած էր աչաց տեսութիւնից, իւր բոլոր ջանքը ի գործ դնելով գտանելու համար մի այնպիսի հնարք, որով իւր նման անբախտացեալքը կարողանան գրագրութիւն առնել տեսող մարդոց հետ՝ առանց քարտուղարի օգնականութեան, վերջապէս հասաւ իւր նպատակին: Վասն զի ներկայացուց նա այժմ Փարիզեան ձեւմարանին գիտութեանց՝ իւր հնարած գործիքը, որ կոչուում է Céciregle, որով (որպէս ասում է Պ. Բօմպար), իւրաքանչիւր կտր մարդ, յետ փոքր մի ընտելանալոյ, կարող է գրել մեծ արագութեամբ:

— Մինչև ցայժմ (ինչպէս յայտնի է) Լուսանրկարով կարելի էր նկարել այն ամենայն ինչ որ զրտանում է ցամաք երկրի վերայ: Այժմ կարելի եղաւ նկարել և ծովային զանազան երևոյթները և բաները, որովհետեւ Անգղիացի Բօմպար անուն լուսանկարը գտաւ և սորա հնարքը: Արհեստից կատարելագործութիւնները տեսնենք՝ մինչև որ աստիճան հասանելու են այսուհետեւ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈՒՆՆԱԿԱԳՐԱՅ ԵՒ ԴՐԱՄԻ ԸՆԹԱՑՔԸ			
ՓԵՒԵՂԱՐԻ ԵՒ 5 ԶԱՆԱՄԱՐԻ:			
ԼՈՒՏՈՆԻ վր. 3 ամիս ժամանակով փէնս.	355	-	351
ԱՄՍԴԵՐՏՍԵՄ վր. 3 ամիս ժաման. ցէնդ.	165	-	165
ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ վր. 3 ամիս ժամանակ. շէլ.	291	-	291
ՓԱՐԻԶԻ վր. 3 ամիս ժամանակ. սանդ.	351	-	353
5% լուսնային. տոմսակ.	99	-	—
ՌՈՒՍ. երկաթուղ. տոմսակ.	112	-	—

ՎԱՃԱՌԵԼԻ ԳՐԵԱՆԲ

ԲՐԻՍՏՈՍԱՊԱՏՈՒՄ, այն է՝ Համառօտութիւն Աւետարանական Պատմութեան, հանդերձ ծանօթութեամբ. 1861. Գինն քաղաքի մէջ է 50 կոպ. արծ. իսկ այլ քաղաքներ ուղարկելու համար՝ գնդն պարտական է վճարելու նաև փոստի ծախքը (հաշուելով մէկ օրինակից մինչև երեք օրինակ՝ մէկ ֆունթի տեղ), այն է՝ 30 կոպ. արծ.

ՃՈՒՔԱՂ ամսագիր Բանասիրական, հատոր Ա. 1859. Գինն է 4 ռուբ. արծաթ:

ՃՈՒՔԱՂ ամսագիր Կրօնական, Բանասիրական և Ազգային գիտելեաց, հատոր Բ. 1860—1861. Գինն է 5 ռուբ. արծաթ:

ԽՄԲԱԳՐԻ 2. Գ. ՄՍԵՐԵԱՆՑ